

TÜRK İNKLABI MI TÜRK SOYKIRIMI MI?

. Er urum halkı Çifte Minareli Camii imamının önderliğinde, kendilerine zorla şapka giydirilmesini protestQ etmek için caddelere döküldüler. Halktan yaklaşık üç bin kişi olayı protesto için vilayete yürüdü. Yönetim halkın üzerine ateş açtırdı. Resmi bilgilere göre 3, gayr-ı resmi bilgilere göre 15 kişi bu esnada hayatını kaybetti. Gösteriye Müslüman kadınlar da katılmışlardı. 80 kişi tutuklandı. 13 kişi idam edildi. İdamlıkların başında hareketin lideri de vardı. Daha da ilginç şapka yüzünden asılanlardan biri de kadındı. Dünya tarihinde şapkaya karşı olduğu için asılan . başka bir kadın var mı, bilmiyoruz?

Ölüyü de Asarlar

Erzurum' dan Erzincan'a gelen İstiklal Mahkemesi, burada da darağaçları kurar. Bu sırada yaşanan bir olay, Kemalizmin bu ülkede ne anlama geldiğinin çok açık bir ifadesidir. Erzincan' da, terör çetesinin gıyabında idama mahkum ettiği biri vardır; Mevlevi İbrahim Hakkı Efendi. Sultan Abdülhamid ve Sultan Reşad dönemlerinde sar yda vaizlik yapan İbrahim Hakkı Efendi, Milli mücadele yıllarında bizzat faalipyyette bulunmuş, ancak Kemalizmin gerçek yüzünü daha 1921 yılında farkederek, dindar insanları o zamandan uy ..rmıştır.

İbrahim Hakkı Efendi'ye gıyabında idam cezası IHmişti;Jakat Erzincan'da bulunmadığı için bu ceza infaz edilememiştir. İbrahim Efendi, hakkındaki idam kararı haberini aldığı günün ertesi, sabah namazını kılarken ruhunu Rabbine teslim eder. Çocukları, babalarının vefatını Şark İstiklal Mahkemesi'ne bildirir. Ölüm haberinin doğru olup olmadığını araştırmak.

için, köye bir müfreze çıkartılır. Müfreze, İbrahim Hakkı Efendi'nin yaşadığı Kem ilçesine bağlı, Müşekrek köyüne gelip, merhumun kabrini açtırır. Nahiye müdürü, kabirdeki cesedin İbrahim Hakkı Efen

di'ye ait olduğunu tasdik eder. Ne-ki, dirisini Kemalistlerin elinden kurtaran İbrahim Hakkı Efendi,ölüsünü kurtaramamıştlr. Efendi'nin cesedi kabrinden çıkartılır. Oracıkta hazırlamveren darağacına çekilir.

(Devrimlere Tepkiler ve Menemen Olayı S. 17-18)

Bir kış günü, Ubeydullah Hoca'nın evine baskın yapan jandarma müfrezesi, Hoca'yı Hınıs'ta bulamaz. Yakınlarından tehdit ve işkence ile, Hoca'nın Mişkan köyünde olduğunu öğrenirler. Müfrezeden beş kişi Mişkan köyüne gelerek Hoca'yı 'suçüstü' yakalar, hem de-çifte suç: Hoca hem Kur'an okumakta, hem de sarık sarmaktadır. Kur'an'ı elinden alırlar. Yere fırlatarak üzerinde tepinirler. Hoca'mn elini kolunu bağlayıp Hınıs'a doğru yola çıkarlar. Adım başı . yediği dipçik ve postal darbelerine dayanamayan Hoca, oracığa yığılıp kalır. Hoca'yı yürütmek için yine, dipçiklemeye başlarlar, lakin zavallının ağzından kan gelir ve biraz sonra da ruhunu teslim eder.

Jandarmalar, kendiler4ii beklemekte olan müf- . rezelerine, o zamanki adı Kavak olan Dokuzpınar köyünde yetişirler. Arkadaşlarının Hoca'yı sormaları üzerine olayı anlatıp "yolda eceliyle öldü, cesedi Hınıs'lılara teslim ettik!" derler. Müfreze, Ubeydullah Hoca'nın diğer yakırıları da beraberlerinde olduğu halde Muş'a yönelir. Yolda tipiye tutulurlar ve karda süratli yol alamamaktan şikayet ederler. Jandarma çavuşu arkadaşlarına, Ubeydullah Hoca'nın tutsak ettikleri beş yakınını oracıkta - temizlerneyi tavsiye eder. Kabul ederler. Bu beş mazlumu Kavak köyü girişinde kurşuna dizerler. Kurşun seslerine oraya gelen birkaç köylüye de: "Bizi arkadan bıçaklamakistediler, biz de bu vatan düşmanlarını temizledik" derler.I

*Ve devrim bu mazlumların kanıyla daha bir 'muhkem' olur.
Devrimlere Tepkiler ve Menemen Olayı S. 19-20*

„Askeri birlişkiler Camii Kebir'i'Yerden ve damdan kuşatıdır. Diğer vilayetlerde, Özellikle Erzu,rum'da acımasızca halkın tarandığı ve katliam yapıldığı ha beri tüm Anadolu'da olduğu gibi, Maraş'ta da duyulmuştur. Bu yüzden protestocu halk camiyesiğınır.Bu arada Kemalistler, kapısını kırarak girdikleri camİ içinde silah Kullanarak, cemaatten bir kaç kişiyiyaralarlar. Cemaati, elleri başlarının üzerinde birer birer çıkararak zincire vururlar. Cami cemaati) Ke

malist yönetimin idam sebebi olarak gördüğü sarıklarım
koyunlarından çıkararak başlarınasardıkları için, idamı kendi elleriyle
hak etmişlerdir(!) 1..

63 kişi tutuklanır. Birbirine zincirlenerek, deliler' gibi itile-kakıla
Adana'ya götürülür. Her itiliş-ka-, kılışta boğazlarından birbirlerine
zincirle bağlı olan
mazlumlara, can yakıcı acıyı boyunlarında hissederler. Adana'da
tutuklular, köpeklerin dahi barınamafyacı olduğu pis bir yerden kurtulur.
araştırılmalı; Milli Mücadele
devle sırasında hiçbir ıkrım veizzetle ağırladıkları çete reisi Kılıç
Ali'ye, kendilerine Fransızlam! dahi reva görmediği bu işkenceyi nasıl
revaya gördüğünü sorar. Kılıç Ali, darağaçlarını kasteçlerle şöyle
cevaplar bu soruyu:.

"Sabırlı olunuz, sizi yakında kurtaracağım »
İdamlıklardan, "Maşallah" Jakaplı Ali Efendiyi,
sehpaya başında son kez şapka giyip giymeyeceği sorulur. İdam
sehpasım)]' altında, 'boynunda ilmik, Ali Efendi'nin son sözleri şöyle
olur: .

"- Benim adım maşallah! Şapka giymem inşallah!
Eşhedüellailahe illallah ve..."

İmam Molla İbrahim Efendi, muhtar, bayraktar Hamdi Efendi,
müezzin Hafız Mehmed Efendi, Ali Efendi, Pekmezci Hacı Hüseyin
Efendi idama mahkum olurlar.
Devrimlere Tepkiler ve Menemen Olayı S. 23-24

aşlarında Gulabioğlu Akif Hoca, Hacı Osman Hoca, İmam Hacı
Hakkı, İmam Hoca Musa ve

İmam Hafız'ın bulunduğu büyük bir halk kitlesi, Rize'de 'Şapka
Kanunu'nu protesto için sokağa döküldü. Ayrıca Şaban Hoca'nın
yaklaşık bin kişiye hitaben Ulu Camide yaptığı "şapkayı giyenlel"
giysin, ama giymeyenler de hapse atılmasın" yollu konuşma üzerine
cemaat Hükümet konağına yürüdü. "Şapka giymek istemiyoruz!"
slogarıyla atan halkın üzerine, jandarma yayılım ateşi açtı. Bu ateş
sonucu halktan onlarca insan can verdi. .Kemalistler düşman üzerine
sefere çıkar gibi,

dönemin en büyük hatp gemisi olan Hamidiye.krövazörünü Rize halkı üzerine gönderdiler. İngilizler'in dahi cövemediği Rize kıyılarını 'çlevrim aşkına' Hamidiye zırhlısı dövdü. Hamidiye'nin topları, resmen,sivil halkın yoğun olduğu Ulu Cami'nin de bulundu

ğu Bataniya bölgesini ,dövüyordu. Halkın bu sıradasöylediği" Atma Hamidiye din kardeşiyiz" sözü halkdeyimleri literatürüne girecektir.17 Aralık 1925 taril:inde, halkın sesini ve kellesini kesmek için yıldırım hızıyla bölgeye hareketeden İstiklal Mahkemesi, 143 kişiyi tek bir günde 'yargılayarak' devrim tarihine bir rekor daha eldedi.. 8 kişiyi ipeçkti. 14 kişi onbeşer yıla, 22 kişi onar yıla, 19 kişi de beşer yıla hüküm giydi.

"Asılanları deniz kenarında, rastgele atıldıkları çukurlar içinde kumluğa gömüyorlar... Yakınları tarafından cesetleri çalınmasın diye de, başlarında süngülü nöbetçi bekletiliyor. 3-4 ay sonra gece çıkartılmak şartıyla ailelerine cesetleri alma müsadese çıkıyor.

Devrimlere Tepkiler ve Menemen Olayı S. 25-26

Atıf Hoca, 2 No'lu Ankara İstiklal Mahkemesmdedir. Mahkeme reisi Halid Paşa'nın katili Kel Ali, yardımcısı Yozgat ayaklanmasında birliğini bırakıp kaçan Kılıç Ali ve üyeler Rize Mebusu Ali ile Re-. şit Galip'tir. Savcı da Ali'ler çetesinin dördüncü Ali'si: Necip Ali.

30

"Bu sırada söz ajandan açıldı. San Efe Edip, Kazım Özalp'in çiftliğinde baş kahya imiş. Ve bu SarıEfe Edip ve Ankara'da Kazım Özalp'in adamı olarak çalışıyor. On lan n bir nevi ispiyonculuğunu yapıyor. SarıEfe Edip'i ne yapıp yapıp bu işin içine ajan olarak sızdırıyorlar. Ondan sonra suikast tertipleri başlıyor."

"... Sarı Efe Edip verdiği ifadelerde temizlenmesi gerekenlerin hepsini bulaştırıyor. Falan da vardı, filan da vardı. O onla konuşmuştu... Ve yıldırım hızıyla Kazım Karabekir Paşa dahil, Ali Fuat Paşa dahil, Rauf Orbay dahil, Atatürk'ün -en yakın arkadaşları dahil, bunlar muhalefete giriştiler diye, muhalefetin hepsi suikast

.ile ilgilidir diye, tevkif etlilip, İzmir'de hapse tıklıyor. Bu işleri tamamladıktan sonra Sarı Efe Edip -sÖzümona- suçlu gibi kendisini gös teriyor. .

"Mahkeme heyeti bu işleri bitirdikten. sonra karar "idam" diyor. Sarı Efe Edip'i konuşturmamak için idam ediyorlar. Adam ciyak Giyak bağırtıyor. Onun bağırtılarını niye yazmıyorlar? "Beni Mustafa Kemal'e götürün, ne yapıyorsunuz? Beni bunun için mi çalıştır.dınız?" Bağırtı bağırtı adamı götürüp astılar ki ilerde konuşmasın diye. "İzmir Suikastinin hikayesi budur.

Devrimlere Tepkiler ve Menemen Olayı S. 43

Kemalizmi 'vakanüvislerince "ayaklanma" olarak adlandıran Şeyh Halidolayı da, devrimlere karşı bir tepki olarak doğmuş ve Kemalistler tarafından katliamlı bastırılmış bir halk protestosudur. Olayın biz:za tanığı olan DP eski milletvekillerinden Gıyaset in Emre, bir söyleşide şunları anlatır:

"Bizi köyün adı Ganiçok idi. Yıl 1927, mevsim ilkbahar. Bir jandarma onbaşı ve iki jandarma eri köyü üze geliyor. Yaşım müsait olduğu için çok iyi hatırlıyorum. Köy geçimini genelde hayvancılıktan tenn ettiği için, köyün girişi ve çıkışı hep hayvan pislikleriyle doludur. Jandarma onbaşı çamur- ' lu yolları ve hayvan pisliklerine basmasa, köydeki Halid Ağa denilen, aynı zamanda alim olan bir a

ptanın evine geliyor. Postallarını dışarda çıkartmadan, afedersiniz ahıra girer gibi postallarıyla Halid Ağa'nın evine giriyor. Sonra penceresi dışarıya bakan (bizde evlerin penceresi genelde avlu içine bakar. Sadece bir odanın penceresi dışarıya bakar. O da geleni gideni gözlernek içindir. O odada da genellikle evin en büyüğü olan erkek oturur.) odaya Halid Ağa'nın yanına geçerek, postallarıyla birlikte pencere kenarındaki sedire uzanıyor. Bir müddet sonra altı hayvan tersiyle dolu olan postallarını çıkarıp, pencere genişliğinde bulunduran kitapların üzerine koyuyor. Tabi her zamanki gibi, pencere aralığında bulunan en üstteki kitap, Kur'an-ı Kerim'dir. Jandarma onbaşı da, postallarını Kur'an'ın üzerine koymuştur. Şeyh Halid Ağa da sessizce oturduğu yerden kalkıp, postaların altındaki Kur'an'ı alıyor, postaları yine

aynı yerine koyarak Kur'an'ı yan odaya götürmek istiyor. Tam bu sırada jandarma onbaşı Halid Ağa'ya "Nedir o elindeki" diye soruncu "Kur'an'dır. Herhalde siz, postanızı koyarken postalın altındakinin Kur'an olduğunu farkedemediniz?!" diye cevap veriyor Şeyh Halid. Bunun üzerine jandarma onbaşı hemen uzandığı yerden ayağa fırlayarak postallal'ını giyiyor ve Halid Ağa'nın .elindeki Kur'an'ı alarak yere çarpıyor ve Kur'an'ı çizmeleriyle çiğnerken bir taraftan "Hala bu Kur'an'ı mı okuyorsunuz? Hala bu çöl.kitabını mı evinizde bulunduruyorsunuz?". diyerek salyalarını akıta akıta Halid Ağa'ya bağırma başlıyor. Yanındaki iki jandarma da Kur'an'ı çiğnemedi onbaşılara yardımcı oluyorlar.

"Tabi Şeyh Halid Ağa evinde en aziz bildiği, namusu bildiği KUL:' an böylesine postal altında çiğnenirken ve Kur'an'a böylesine hakaretedilirken beyninden vurulmuşa dönüyor ve hemen yan odaya geçerek yatağının altındaki silahını alıyor ve tekrar . jandarmaların bulunduğu odaya girerek jandarma onbaşısını ve soma jandarma erlerini oracıkta öldürüyor.

"Bu hadise o zaman Muş' bölgesinde "şeyh Halid İsyanı" diye duyuruldu. Oysa isyan-misyan hiçbir şey yoktu, Yüzlerce jandarma ellerinde süngü takılmış silahlarıyla Ganiçok köyünü sardılar. Önce Şeyh Halid'in evine girdiler. Kadın, çoluk-çocuk ayrımı yapmadan hepsini aldılar ve köydeki Halid Ağa'nın ne kadar yakın akrabası varsa onları da toplayıp götürdüler. Soma-Şeyh Halid Ağa'nın komşu köylerdeki hısım akrabalarını da tek tek toplayıp, eski adıyla Tll olan ilçeye getiriyorlar. Eski adları Ganiçok, Gıcık, Dabbi olan köyler'den toplanan Şeyh Halid'in akrabaları, ilçe meydanlığına elleri bağlı olarak getiriliyodur ve yeni adı Kopko olan Tillilerin çok iyi bildikleri gibi bu 131 kişi çoluk-çocuk demeden bir anda kurşuna diziliyor veayrı zamanda süngüleniyor."

"-Hepsi öldürüldü mü?"

"- Evet, hepsi öldürüldü ve maalesef doğuda bu ürpertici olayı duyururlarken de "Şeyh Halid Ayaklanması" diye duyurdular. Oysa ne ayaklanma vardı, ne de toplu bir isyan. Ben DP'den milletvekilliği de yapmış bir insanım. Burada açıkça söylüyorum ki "Doğu isyanları" diye tarihte gös eJrilmek istenen isyanların çoğu Şeyh Halid'inki gibi olmuştur."I

Devrimlere Tepkiler ve Menemen Olayı S. 47-48-49